

Sports massage is used to improve physical qualities, prepare the athlete for exercise, achieve fitness and its longer preservation, recovery and improvement after competition, prevention, and treatment of injuries.

The scientific article analyzes the implementation of the method of control in the discipline "Sports massage and self-massage" and shows the main forms of assessment tools for students of higher education in the specialty 017 "Physical Culture and Sports" and specialty 227 "Physical Therapy, Occupational Therapy". It is determined that the discipline "Sports massage and self-massage" plays an important role in the curriculum for training future professionals in sports and medicine and, of course, knowledge, skills and competencies acquired in mastering the discipline "Sports massage and self-massage" allow future professionals to apply them in professional activities in different cases: from the treatment of various diseases and injuries to rehabilitation activities with athletes.

Topics of content modules, knowledge and skills of students are presented, methods of control are revealed and assessment of practical classes on sports massage and self-massage is shown such as: methods of oral control (individual interrogation, frontal interrogation, interview, report); methods of written control (written testing, modular control work, abstract); methods of self-control (self-assessment, self-analysis).

The scheme of accrual of points from each module and topics for practical classes, independent work and for the current modular and final control is shown. The evaluation criteria of the abstract and the report are given, the evaluation scale is provided and the list of questions to the differential test for students in the chosen specialties and directions is offered.

Key words: *sports massage, differential test, students, modular control, assessment tools, face-to-face interview, self-control.*

УДК 37.093.2.091.322-021.464

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.76.33>

Скрипник Н. І.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ ЯК КОМПОНЕНТ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Розглядаються особливості організації самостійної роботи студентів з урахуванням сучасних вимог та умов навчання, новітніх підходів у підготовці та проведенні занять із лінгводидактичних навчальних дисциплін, методи її ефективної організації як невіддільного складника в системі освітнього простору. Також розвідку присвячено важливості самостійної роботи студентів; розглядаються навички та здібності здобувачів освіти до самоосвіти, переваги та недоліки самостійної роботи. Основною метою дослідження є аналіз організації самостійної роботи студентів у закладі вищої освіти та її важливої ролі в системі професійно орієнтованої комунікативно-мовленнєвої підготовки майбутніх учителів. Зазначено, що нинішній розвиток освітньої діяльності спонукає та мотивує студентів до більш незалежного самостійного навчання, а правильна організація та контроль самостійної роботи студентів залежать від кваліфікації викладача, від його мотивації та бажання навчати. З'ясовано, що інформаційно-комунікаційні технології є підтримкою не лише для викладача, але й студентів. Викладачам ІКТ допомагають цікаво та доступно підготувати матеріали для проведення СРС, дають можливість інтегрувати всі види мовленнєвої діяльності, а студентам така організація самостійної роботи стане не лише неординарною, але й приверне їхню увагу й сприятиме поліпшенню академічної успішності, зростанню впевненості студентів у власних здібностях і потенціалі. Завдяки широкому вибору сучасних засобів можна створювати різні завдання, вправи на основі відео- та аудіоматеріалів, текстової та графічної інформації, ілюстрованого матеріалу. Акцентовано увагу на використанні найефективніших методів самостійної роботи студентів під час дистанційного навчання. Сучасний випускник повинен бути професійно мобільним, володіти самостійністю мислення, мовлення та гнучким менталітетом у розв'язанні складних завдань. Отже, здатність до компетентної, ефективної діяльності за своєю спеціальністю неможлива без підвищення ролі самостійної роботи студентів.

Ключові слова: *самостійна робота студента, самоосвіта, методи та засоби самостійної роботи, підготовка майбутніх педагогів, комунікативно-мовленнєва компетентність учасників вищої освіти, інформаційна спрямованість, дистанційне навчання.*

Сьогодні в час розвитку інноваційних технологій самостійність стає професійно потрібною рисою особистості будь-якого фахівця, а особливо висококваліфікованим має бути педагог, адже потрібно постійно оновлювати набуті знання, вміння й оволодівати новими, а також діяти в освітньому просторі креативно та нестандартно.

Відповідно до Положення «Про організацію освітнього процесу у вищих навчальних закладах», самостійна робота студента є основним **засобом засвоєння здобувачем освіти навчального матеріалу** в час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Положенням також передбачено, що самостійна робота студентів повинна становити не менше ніж 1/3 і не більше ніж 2/3 загального обсягу часу, відведеного на вивчення конкретної дисципліни, що знайшло своє вираження в навчальних планах і освітньо-професійних програмах [4].

На теоретико-методологічному рівні проблема організації самостійної роботи студентів знайшла своє висвітлення в працях багатьох дослідників: А. Алексюка, С. Архангельського, Ю. Бабанського, В. Без-

палька, В. Бондар, В. Козакова, І. Лернера, О. Мороз, П. Підкасистого, Н. Сагіна, П. Сікорського; психологів: А. Петровського, О. Леонтєва, К. Платонова, С. Рубінштейна; методистів: О. Біляєва, Л. Паламар, М. Пентилюк, К. Плиско, І. Хом'яка тощо. Дидактичні та організаційно-педагогічні умови ефективної організації самостійної роботи вивчали Я. Гулецька, А. Котова, С. Кустовський, Т. Лобода, А. Філіпенко, С. Шаров, Н. Шевчук, І. Шимко та інші. Питання керівництва та планування самостійної роботи досліджували С. Архіпова, В. Буряк, В. Вертегел, Б. Єсіпов, Л. Жарова, Л. Журавська, А. Іванівська, Н. Калашник, Г. Майборода та інші вчені.

Мета статті – аналіз організації самостійної роботи студентів у закладі вищої освіти та її важливої ролі в системі професійної, комунікативно-мовленнєвої підготовки майбутніх учителів.

Відповідно до поставленої мети основним завданням вищої школи в підготовці студента є формування творчої особистості фахівця, здатного до саморозвитку, самоосвіти, інноваційної діяльності.

У закладах вищої освіти самостійну роботу можна будувати у двох основних напрямках: по-перше, інтенсифікація самостійної роботи в процесі аудиторних занять – під час читання лекцій, проведення практичних (семінарських) занять, виконання модульних контрольних робіт, проведення консультацій тощо. Реалізація цього напрямку вимагає від викладача розроблення нових методик і форм організації аудиторних занять, які забезпечуватимуть формування високого рівня самостійності студентів і поліпшення якості підготовки; по-друге, самостійна робота в позааудиторний час – це підготовка й написання рефератів, повідомлень, доповідей, власних висловлень, есе, тез та інших пошуково-творчих робіт; виконання курсових, дипломних робіт; підготовка до практичних занять, участь у студентських науково-теоретичних конференціях, семінарах, вебінарах, олімпіадах, конкурсах; робота над навчальними проектами тощо [2, с. 57–59].

У контексті нашого дослідження самостійна робота студента під час дистанційної форми навчання реалізується позааудиторно та є формою навчальної діяльності, яка спрямована на самостійне оволодіння знаннями з конкретної дисципліни. Наприклад, проектна робота, яка має завершитися реальним практичним результатом, представленим у вигляді мультимедійної презентації. Або створення тематичних web-сторінок і web-квестів – використання html-редакторів, web-браузерів, графічних редакторів тощо. Для організації діалогу в мережі викладач і студенти можуть використовувати електронну пошту, синхронні й відтерміновані телеконференції. Тобто одним із правильних шляхів до підвищення якості освіти студентів є перенесення акценту з викладацької діяльності педагога на пізнавальну діяльність студента, на формування творчої методики його самовдосконалення та самоактуалізації.

Зміни в системі сучасної освіти – процес складний і тривалий. Відповідно до умов Болонської декларації в процесі навчання активно впроваджуються різні сучасні технології навчання, серед них популярними є комп'ютерні, проектні, особистісно орієнтовані тощо. Грамотне застосування майбутнім учителем в освітньому середовищі тієї чи іншої технології сприяє розвитку в здобувачів освіти різних компетенцій. Зокрема, і комунікативно-мовленнєвих, потрібних для повноцінного функціонування в межах сучасного суспільства.

Погоджуємося з думкою О. Демченко, що викладач повинен застосовувати в освітньому просторі різноманітні методи та засоби самостійної роботи, поступово ускладнювати завдання та збільшувати ступінь самостійності в роботі, інструментувати та консультувати студентів, привчати їх до самоконтролю, виховувати у студентів активність, самостійність та ініціативність. Важливо навчити учасників освітнього процесу оволодівати знаннями, уміннями та навичками, використовувати їх у практичній діяльності та подальшому навчанні, самостійно працювати з новим матеріалом [3, с. 20].

Сучасні дослідники по-різному трактують поняття та сутність самостійної роботи. Лінгводидакт М. Пентилюк переконана, що СРС – це «вищий тип навчальної діяльності, що потребує достатнього рівня самосвідомості, рефлексивності, самодисципліни, відповідальності, який задовольняє процес самовдосконалення та саморозуміння» [7, с. 223]. В. Петрук стверджує, що «самостійна робота – це навчання, яке визначає здатність студентів усвідомлено для себе ставити завдання, цілі, планувати власну діяльність, здійснювати її» [6]. Науковець І. Хом'як зауважує, що «СРС – це особлива форма організації навчальної діяльності, спрямована на пошук необхідної інформації, осмисленого і творчого сприйняття її з метою вироблення професійної компетентності» [8, с. 91].

Принципово новий і сьогодні актуальний підхід до організації самостійної роботи засобами інформаційно-комунікаційних технологій розглянуто Н. Бойко, а також визначено особливості використання різних типів засобів ІКТ, виявлено педагогічні умови ефективної організації самостійної роботи засобами ІКТ, проаналізовано стан готовності студентів до використання ІКТ у самостійній роботі [1, с. 64].

На нашу думку, самостійна робота дає можливість опанувати навички навчальної, наукової й професійно орієнтованої діяльності, сприяє поглибленню й розширенню знань, удосконаленню комунікативно-мовленнєвих умінь, розвитку пізнавальних здібностей та виразненню мовлення студентів.

Важливе місце в організації викладачем самостійної роботи посідає керівництво та контроль за діями студентів. Функція контролю має особливе значення, тому що саме вона дає можливість робити висновки щодо ефективності роботи студентів. В. Козаков зазначає, що у процесі організації СРС викладач передусім має забезпечити: планування СРС; саме організацію СРС, тобто взаємозв'язок компонентів системи діяльності студентів; керування та контроль СРС з виправленням помилок для досягнення мети роботи; передачу інформації, яка забезпечує ухвалення рішень студентом [5, с. 132].

Нині, в умовах дистанційного навчання, СРС у коледжі організовано із застосуванням інноваційних комп'ютерних технологій, використанням освітніх сайтів, платформ тощо. Ефективності самостійної роботи сприяє використання глобальних комп'ютерних мереж, зокрема таких, як Інтернет, оскільки користувач має велику кількість різних послуг; робота з електронними виданнями (посібниками, довідниками); виконання ІНДЗ на основі використання ІКТ; поточної атестації за допомогою електронного тестування як однієї з форм організації контролю за СРС, бо вона вноситься на підсумковий контроль разом із навчальним матеріалом.

Для забезпечення студентів електронними навчальними ресурсами, керування та організації самостійної роботи студентів коледжу з дисциплін «Риторика» (2 курс, Середня освіта (українська мова і література)) та «СУМ з практикумом» (3 курс, Початкова освіта) було розроблено електронну підтримку цих дисциплін у системі управління навчанням Collaborator.

Чим різноманітнішим буде перелік навчально-методичних видань і завдань, запропонованих студенту, тим успішнішою буде його самостійна робота. Методичне забезпечення самостійної роботи з курсу «Риторика» передбачає такі види роботи: підготовку та виголошення промов, публічних виступів, повідомлень, доповідей, висловлень, рефератів, пошуково-творчих завдань, написання есе, листа (*Написати листа, у якому ви просите вибачення за те, що не прийшли на ділову зустріч, про яку домовлялись не особисто, а через секретаря. Поясніть, що помилилися через непорозуміння*); складання казок, анотацій; створення мультимедійних презентацій; роботу з текстом (*Зробіть текст яскравим, художнім, емоційним, послуговуючись різноманітними риторичними фігурами. Приклад: І знову осінь. Дощі. Стихає спів птахів. Замокчають діброви. Поблизу озеро. Воно розташоване у затінку дерев. Дерева у вбранні. Кружляє листя. Сохнуть трави. Тягнуться до останнього тепла квіти. Пора згасання природи*); виконання риторичного аналізу тексту за схемою; коментування висловів («Могутнім і чарівним слово стає лише тоді, коли вимовлене вміло, щиро і вчасно»; «Слухайте не промову, а людину, яка говорить з вами»); виконання проектної роботи на одну із запропонованих тем (1. Трактат «Риторика» Арістотеля – значущість для розвитку теорії переконувальної комунікації. 2. Діалог «Федр» Платона – значущість для розвитку теорії переконувальної комунікації. 3. Трактат «Про оратора» Цицерона – значущість для розвитку теорії та практики переконувальної комунікації. 4. «Катилінарії» Цицерона як пам'ятка канонічної структури риторичної дії. 5. Промова «I have a dream» Мартіна Лютера Кінга як пам'ятка канонічної структури риторичної дії); формулювання рекомендації «Поведінка на занятті під час екстремальної ситуації»; проведення ІНДЗ у формі рольової гри «Пресконференція» на тему: «Перспективи розвитку філологічного факультету» тощо.

Самостійна робота засобами Collaborator організується, по-перше, винесенням завдань у розділі «Самостійна робота студентів» (Рис. 1), які передбачають: методичні рекомендації до вивчення всіх тем із дисципліни; теми індивідуальних презентацій; перелік науково-дослідницьких робіт.

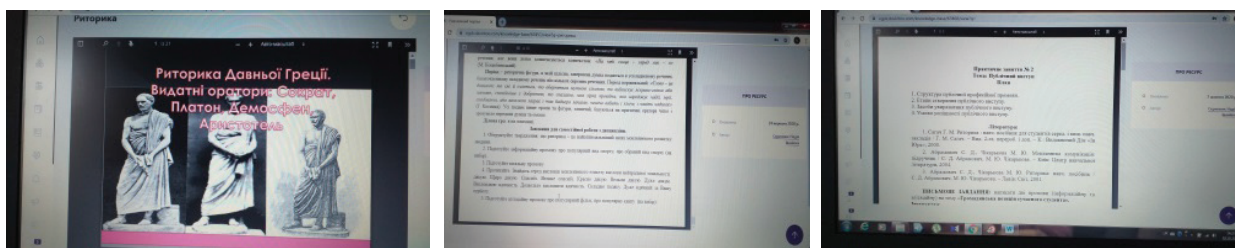

Рис. 1. Розділ «Самостійна робота» курсу «Риторика»

Ми поділяємо думку дослідника І. Хом'яка про те, що в процесі підготовки висококваліфікованого вчителя варто активно використовувати такий вид завдань для самостійної роботи, як лінгводидактичні задачі. Особливо актуальним є їх застосування на заняттях із «СУМ з практикумом». Вони регулюють взаємодію між суб'єктами освітнього процесу, стимулюють інтелектуальний розвиток студента, його логічне мислення, мовлення, свідоме засвоєння лінгвістичного матеріалу і, відповідно, не лише забезпечують вироблення професійної компетентності, але й сприяють удосконаленню мовленнєвої компетентності. Цьому сприяє і зростання мотиваційного фактора, вираженого у змісті навчально-педагогічних задач із програмуванням як лінгвістичних, так і педагогічних ситуацій. Наприклад: – У слові «впіймати» виділяємо префікс **в-**, корінь **пійм-**, дієслівний суфікс **-а-** та інфінітивний **-ти**, – впевнено відповідав Марченко. Марія Іванівна була вражена. Відмінниці Марина та Оля зробили великі очі, мовляв, знай наших. Учителька хотіла щось зауважити, але потім махнула рукою і поставила хлопцеві найвищий бал – дванадцять. ЧИ ПРАВИЛЬНО ДІЯЛА ВЧИТЕЛЬКА? [8, с. 92, 94].

По-друге, для перевірки якості засвоєння теоретичної, практичної частин дисципліни, для підготовки до тематичного оцінювання та модульного контролю в системі Collaborator використовуються онлайн-тестування, що організуються через платформу Collaborator структурним елементом «Тест». Наприклад, розділ «Звіт курсу» має структуру, представлену на рис. 2.

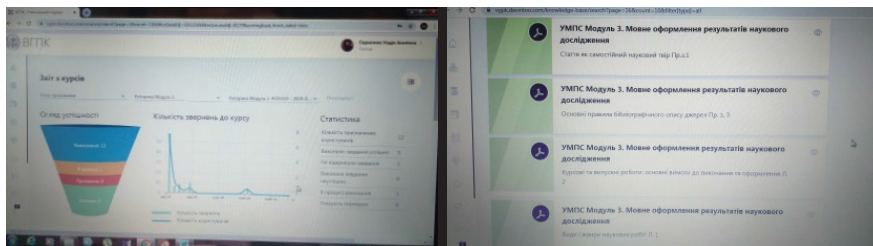

Рис. 2. Розділ «Звіт курсу»

У час інноваційних методів навчання та форм на зміну компоненту «викладач – студент» активно впроваджується компонент «комп'ютер – студент», крім того, ефективність засвоєння знань у другому пов'язується з можливістю самоорганізації процесу навчання. Як не прикро визнати, але через модернізацію системи освіти відбувається занепад вербального діалогу в парадигмі «викладач – студент». А відтак частково знижується використання такого виду мовленнєвої діяльності, як говоріння, але водночас ефективно розвивається писемний. Тобто виникла потреба в підвищенні рівня українськомовної писемної комунікативної компетенції. Саме комп'ютеризоване спілкування дає змогу систематично та всебічно контролювати організацію та виконання самостійної роботи студентами відповідно до вимог індивідуального та диференційованого підходів.

Висновки. У вірі розвитку сучасного суспільства вища школа повинна готувати не просто високоосвіченого спеціаліста, але й фахівця нестандартного творчого мислення, мовленнєво і комунікативно компетентного. Майбутні вчителі повинні бути спроможними застосувати вивчене на практиці, креативно переосмислювати, співвідносити здобуті результати діяльності з перспективами своєї майбутньої професії. Використання новітніх технологій дає змогу розв'язати певні дидактичні завдання, але, безумовно, застосування методів комп'ютерних технологій не означає відмови від традиційних засобів навчання. Адже в межах реформування вищої освіти в Україні однією з умов розвитку особистості є спілкування. Виникає запитання: Як удосконалити своє мовлення в час сучасних інформаційно-комунікаційних технологій навчання? Відповідь проста: сучасний погляд на роль виконання студентами самостійної роботи як провідного напрямку підвищення якості вищої гуманітарної освіти як у навчальний, так і в позанавчальний час; прагнення і вміння самотужки засвоїти знання і способи діяльності; раціонально застосувати отримані знання й корисну інформацію на практиці; інтелектуальна активність, тобто потреба знати якомога більше в царині своєї спеціальності. Отже, самостійна робота студентів формує в них здатність міркувати, сприяє підвищенню результативності навчання, увиразненню мовлення, розвиває активність і самостійність.

Перспективними напрямками роботи вважаємо дослідження у вивченні можливостей використання мікродифузних і біоадекватних технологій для активізації ефективності самостійної роботи студентів.

Використана література:

1. Бойко Н. І. Основні педагогічні аспекти використання інформаційних технологій та технологій дистанційного навчання в самостійній роботі студентів. *Наукові записки: збірник наукових статей НПУ імені М. П. Драгоманова*. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. Вип. 71. 2008. С. 63–69.
2. Герман Н. А., Тягунова Н. В. Адаптація форм організації самостійної роботи студентів до сучасних технологій навчання. *Вища школа*. 2010. № 4–5. С. 53–61.
3. Демченко О. М. Реалізація основних підходів, методів та форм організації самостійної роботи у сучасній педагогічній практиці. *Рідна школа*. 2006. № 7. С. 19–21.
4. Закон України «Про вищу освіту» № 2984-III, із змінами від 19 січня 2010 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1060-12> (дата звернення: 18.10.2020).
5. Козаков В. А. Самостоятельная работа студента и ее информационно-методическое обеспечение : учебное пособие. Київ : Вища школа, 1990. 210 с.
6. Петрук В. А. Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності майбутніх фахівців технічних спеціальностей у процесі вивчення фундаментальних дисциплін : монографія. Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2006. 292 с.
7. Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посібник / за ред. М. І. Пентилюк. Київ : Ленвіт, 2015. 320 с.
8. Хом'як І. М. Самостійна робота в системі навчальної діяльності студентів. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Т. І. 2016. № 1. С. 90–95.

References:

1. Boyko, N. I. (2008). Osnovni pedahohichni aspekty vykorystannia informatsiinykh tekhnolohii ta tekhnolohii dystantsiinoho navchannia v samostiinii roboti studentiv [The main pedagogical aspects of the use of information technology and distance learning technologies in students' individual work]. *Naukovi zapysky: Zbirnyk naukovykh statei NPU imeni M. P. Drahomanova – Scientific notes : collection of scientific articles of NPU named after M. P. Drahomanov*, 71, 63–69 [in Ukrainian].
2. Herman, N. A., & Tyagunova, N. V. (2010). Adaptatsiia form orhanizatsii samostiinoi roboty studentiv do suchasnykh tekhnolohii navchannia [Adaptation of forms of organization of students' individual work to modern learning technologies]. *Vyshcha shkola – High school*, 4–5, 53–61 [in Ukrainian].
3. Demchenko, O. M. (2006). Realizatsiia osnovnykh pidkhodiv, metodiv ta form orhanizatsii samostiinoi roboty u suchasni pedahohichni praktytsi [Implementation of basic approaches, methods and forms of organization of individual work in modern pedagogical practice]. *Ridna shkola – Native school*, 7, 19–21 [in Ukrainian].
4. Zakon Ukrainy "Pro vyshchu osvitu" № 2984-Sh, iz zminamy vid 19 sichnia 2010 r [Law of Ukraine "On Higher Education" № 2984-III, as amended on January 19 2010] (n. d.). *zakon.rada.gov.ua* Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?reg=1060-12> [in Ukrainian].
5. Kozakov, V. A. (1990). *Samostoyatel'naya rabota studenta i ee informatsionno-metodicheskoe obespechenie : uchebnoe posobie [Student' individual work and its information and methodological support: Textbook]*. Kyiv: Higher School [in Russian].
6. Petruk, V. A. (2006). *Teoretyko-metodychni zasady formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv tekhnichnykh spetsialnostei u protsesi vyvchennia fundamentalnykh dystsyplin : monohrafiia [Theoretical and methodological principles of formation of professional competence of future specialists of technical specialties in the process of studying fundamental disciplines: monograph]*. Vinnytsia: UNIVERSUM-Vinnytsia [in Ukrainian].
7. Pentilyuk, M. I. (Ed.). (2015). *Slovnnyk-dovidnyk z ukrainskoi linhvodydaktyky: navch. posibnyk [Dictionary-reference book on Ukrainian language didactics: tutorial]*. Kyiv: Lenvit [in Ukrainian].
8. Khomyak, I. M. (2016). Samostiina robota v systemi navchalnoi diialnosti studentiv [Students' individual work in the system of students' educational activity]. *Naukovyi visnyk Skhidnoevropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky – Scientific Bulletin of the Lesia Ukrainka East European National University* (Vol. 1), 1, 90–95. [in Ukrainian].

Skrypyk N. I. Students' individual work in humanities and pedagogical college as a component of the educational process

The article considers the peculiarities of the organization of students' individual work of taking into account modern requirements and learning conditions, the latest approaches in preparing and conducting classes in language didactic disciplines, methods of its effective organization as an integral part of the educational space. Exploration is also devoted to the importance of students' individual work and considers students' skills and abilities to self-education, the advantages and disadvantages of individual work. The main purpose of the study is to analyze the organization of students' individual work in higher education and its important role in the system of professionally oriented communicative and speech training of future teachers. It is noted that the current development of educational activities encourages and motivates students to more independent individual studying, and the correct organization and control of students' individual work depends on the qualifications of the teacher, his motivation and desire to teach. It has been found that information and communication technologies are a support not only for the teacher, but also for students. ICT helps teachers to prepare materials for conducting students' individual work in an interesting and accessible way, allows to integrate all types of speech activities, and for students such organization of individual work will become not only extraordinary, but also will attract their attention and will promote improvement of academic success, increase of students' confidence in own abilities and potential. Thanks to a wide range of modern tools, you can create various tasks, exercises based on video and audio materials, textual and graphical information and illustrated material. Emphasis is placed on the use of the most effective methods of students' individual work during distance learning. The modern graduate must be professionally mobile, have independence of thinking, speech and a flexible mentality in solving complex problems. Thus, the ability to competent, effective activities in their specialty is impossible without increasing the role of students' individual work.

Key words: students' individual work, self-education, methods and means of individual work, preparation of future teachers, communicative-speech competence of participants of higher education, information orientation, distance learning.